

Nationalistregimen i Sydafrika

"I det förflutna har vi känt oss som främlingar i vårt eget land, men i dag hör Sydafrika oss till än en gång. För första gången sedan Unionen är Sydafrika vårt eget." De orden yttrades av nationalistledaren Malan omedelbart efter den första valsegern 1948. Med "vi" menade Malan naturligtvis inte den sydafrikanska befolkningen, som till 80 procent består av negrer, indier och blandrasiga. Han avsåg inte heller den vita folkgruppen i dess helhet. "Vi", det var boerna, afrikanderna i motsats till de engelskspråkiga, ja, närmast den minoritet av de vita som röstade för nationalistpartiet. Hans efterträdare Strydom driver samma linje med om möjligt än större konsekvens. Nationalisterna, som även vid 1953 års val stannade i minoritet bland väljarna, men på grund av egenartade valbestämmelser har ett flertal i parlamentet, skall ha makten, hela makten och makten för all framtid — det är det klart uttryckta och systematiskt fullföljda programmet.

En knutpunkt i striden mellan nationalisterna och oppositionspartiet United Party har sedan sju år varit de blandrasigas (färgades) rösträtt. En liten del av de färgade i Kapkolonin har enligt gamla bestämmelser rösträtt. Av principiella skäl och därför att de färgade röstar med oppositionen vill nationalistpartiet avskaffa denna rätt, som gäller bortåt 50.000 personer. Gång efter annan har parlamentet beslutat i denna riktning, men högsta domstolen, med dess majoritet av engelskspråkiga, har upphävt beslutet under hänvisning till att enligt författningen i detta fall krävs två tredjedelars majoritet. För närvarande genomdrivs Strydom tre skilda lagförslag, som vart för sig borde vara tillräckligt för att säkra det nationalistiska kravets framgång. Högsta domstolens medlemsantal ökas med sex; självfallet skall de nya platserna besättas med nationalister. Senaten, som närmast är en provinsrepresentation, skall vidgas från 48 till 89 medlemmar; därmed får nationalisterna den tvåtredjedelsmajoritet som behövs för en ny rösträttslag. Till yttermera visso skall man sannolikt beröva högsta domstolen dess befogenhet att förklara författningsstridiga lagar ogiltiga.

Striden kring dessa förslag, och särskilt förslaget om senatens omdaning, är utomordentligt hård, trots att resultatet från början varit klart. Strydom deklarerar utan några omskrivningar eller reservationer att det gäller de vitas oinskränkta välde; den vite mannen skall vara "baas", boss, herre över de andra folkgrupperna. Av nationalisternas hetsiga anföranden framgår dock med all tydlighet att det närmast är oppositionen, de engelskspråkiga, som aktionen avser; man drar fram de bittra historiska minnena, Joseph Chamberlains och Milners imperialism, boerkriget och Kitcheners s. k. koncentrationsläger. Nationalistpartiet är enigt, även om ett antal intellektuella bland boerna, särskilt professorer vid Witwatersrand, protesterat mot partiets planer. Oppositionen, i regel halvhjärtad och resignerad, har arbetat med ovanlig energi. Protestmöten och våldiga demonstrationer har hållits, i parlamentet har nationalisternas utmaningar mötts med ursinniga svar. Man måste välja, uttalar Harry Lawrence — inrikesminister under Smuts, United Partys främste talare — mellan en anständig politik och "rövarens, överstättarens, stöveltrampets" politik.

De berörda lagförslagen — som kan väntas bli definitivt genomförda vilken dag som helst — innebär utan tvivel ett hänsynslöst utnyttjande av den nationalistiska maktställningen. Övergrepp av denna art är visserligen inte ovanliga i demokratiernas historia; nationalisterna kan exempelvis åbero-

pa att den liberala regeringen i England år 1911 var beredd att bryta överhusets motstånd genom massutnämning av nya lordar. Men i Sydafrika föreligger en speciell situation med stora risker för demokratins bestånd (om man nu alls skall kalla en på en ras i minoritet byggd regim för en demokrati). Det finns allt skäl att frukta att nationalisterna genom ett helt system av lagar och åtgärder skall befästa sitt välde och att Sydafrikas statsskick skall omvandlas till en partidiktatur.

På andra områden går utvecklingen i samma riktning. I april övertog staten ledningen av missionskolorna, i den mån inte kyrkosamfunden föredrog att stänga sina skolor. Särskilt i Johannesburg var de inföddas reaktion mot denna förändring stark; många föräldrar vägrade att sända sina barn till skolorna, och i de fall då skolstrejken under längre tid fortsatte skall barnen enligt infödingsministerns dekret för framtiden förlora rätten att gå i skola. Den reformerta kyrkan, som brukar tjänstgöra som regeringens inspiratör, har nyligen krävt att yrkesundervisningen ordnas så att negrerna inte får möjlighet att konkurrera med de vita; hittills har, trots alla försök att hindra det, negrerna lyckats i viss mån skaffa sig kvalificerade arbeten på mindre dugliga vitas bekostnad, framhåller man. Den enda högre undervisningsanstalt som är reserverad för infödingar, Fort Hare, har tills vidare stängts under motiveringen att studenterna står i förbindelse med hemliga organisationer. Enligt nyss framlagda lagförslag skall de infödda — såsom delvis redan skett i Johannesburg — i alla städer tvingas att flytta till särskilda områden utanför stadsgränsen. Över hela fältet är intoleransen, förtrycket, segregationen och maktkoncentrationen hos den nationalistiska regeringen i stigande.